

ТАРАА ДЭЭШ ДЕМИСЕЛДИН ШИИТПИРЛИГ ХҮННЕРИ

БҮГҮ ЧУРТТАРЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫҢЫҢАР!

ШҮГҮМЧҮЛӨДЛИГ САНАЛДАРЫ

СОВЕТ ЗВЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ НЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1961 ч.

1961 ч. СЕНТЯБРЬ 23 СУББОТА

№ 226 (5016).

Өртөө 2 көп.

Дүжүт ажаап алымшыкыныга эң акы көргүзүлгөнү чедиң ап турары дээш СЭКП-ниң Чөөн-Хемчик райкомунун болгаш райкүе-комнунд кирип келгенің Буураа моң алаңна мурнакчыларын областың Хүндүлөл самбыразына кирери болза:

Ф. Маничев — көдө ажыл-агыйнын дуржула станциязын комбайнери, «СК-3» комбайн-биле хүнде 14 ганы бөдүп бастырган тургаш, 17—19 га чедирип турар.
М. Бөмөндөй — көдө ажыл-агыйнын дуржула станциязын механизатору, лафет чок жатка-биле хүнде 17 га кукуруза керер норманын 27—31 га чедирип турар.
О. Сорулга — «Искра» колхозтун тракторизи, 200 гектар кукурузаны келип ажааган.
О. Кочкар-оол — «Искра» колхозтун комбайнери, «С-6» комбайн-биле 126 га кукурузаны, 181 га азыл-тасты кескен болгаш ам-да уламчылап турар.

А. Анкулин — көдө ажыл-агыйнын дуржула станциязын комбайнери, «СК-3» комбайн-биле хүнде 15—16 ганы бөдүп бастырып турар.
М. Витен-Нара — «Октябрь 30 чылы» колхозтун комбайнери, «СК-3» комбайн-биле хүнде 10 га нормалыг тургаш, 25 га чедирип бастырып турар.
О. Очур-оол — «Сут-Хел» совхозтун комбайнери, «С-6» комбайн-биле ажаап алымшыктын сезонунда 280 га тарааны керер хүндөзгөн ам 283 га кылдыр ажыр күсеткен болгаш ам-да уламчылап турар.
М. Шагыр-оол — «Сут-Хел» совхозтун комбайнери, «С-6» комбайн-биле сезонда 280 га тарааны керер хүндөзгөн тургаш, оозун эки күсеткен турар.
К. Нолур-оол — «Большевик» колхозтун комбайнери, «СК-3» комбайн-биле хүнде 8 ганы бөдүп бастырган норманын хүн буру ийи чартык катар ажыр күсеткен турар.
М. Доос-Нара — «Большевик» колхозтун комбайнери, «С-6» комбайн-биле хүнде 20 га нормалыг тургаш, 40—42 ганы тавымчалып кеттирип турар.
М. Дамалир — Чадаана АТБ-зынын чөлвөзүн, таран сөөртү норманын 180 хуу күсеткен турар.

Ф. Р. Козлов Хабаровскиде

ХАБАРОВСК. (СЭТА). СЭКП ТК-нын Президиум жезигүү, СЭКП ТК-нын секретары **Ф. Р. Козлов** Көрей Улус-Демократтыг Республикадан Москвага эл кел чораш, Хабаровскиге доктааган.

Чадаананың таран белегнел пунктузунун «Сут-Хел» совхозта салбырын лабораториясы комсомолчу Шууха Ханды совхозтун салбырларын таран сөөртүүн келген машиналарын саздал чокка хүлээп алгаш, тарааларынын шынарын эки тодаралып, кызыманкай амылдап турар.
ЧУРУНТА: лаборант Шууха Ханды.

Фот. А. НУГУУРАНТЫБИ.

ЭПТЕЖИР АРГАЖОК

мурнакчыларын дөңнелинге

ТУРАН. Дүжүт ажаап алымшыкыны болгаш күрүнеге таран белегнелериниң ажылы Би-Хем райондун сөөгү узе азын дүргөдөп турар. Күш-ажылынын шын организавышпаан, сөөдиге утуштур социалистиг чарышты калбартаанын түнелинге. «Кызыл тарааны» колхоз күрүнеге таран сазыр хүлээлгениң чүгүле 50 хуузу күсеткен. Ол иш-каш «Искра» колхоз 3080 тоннаны сазыр тургаш, бо хүннеде 1409 тонна таран кирген.

Б. БАЗЫР-ТАРАА, колхозчу.
О. САМБЫЙ-ООЛ, шефчи.

Тарааның кезилдизинге Кая-Хем, Бай-Тайга, бастырылганын Барыын-Хемчик, күрүнеге сазарынга Барыын-Хемчик, Таңды, Би-Хем районнар мурнап турар.

Ажаап алымшыкынның бүгү ажылдарынга Улуг-Хем район жожудап, куду темпелерлиг ажылдап турар.

Хожудап турар ажыл-агыйлар! Темпини бедидип, мурнакчыларнын деннелинге чедиңер!

КҮРҮНЕ ШЫГЖАМЫРЫНДА

Область	Күрүнеге сатканы (пуд-биле)	
	Сентябрь 20-де	Сентябрь 21-де
Оон иштинде:	196.800	109.900
Колхозтар	113.200	42.300
Совхозтар	83.600	67.600

Тараа белегкелдериниң хүн демделели
СЕНТЯБРЬ 21-ГЕ ЧЕДИР ОБЛАСТЬ 4 МИЛЛИОН 316 МУҢ 400 ПУД ТАРААНЫ КҮРҮНЕГЕ САДЫП, КҮРҮНЕ ШЫГЖАМЫРЫНГА ТАРАА НИИРЕР ХҮЛЭЭЛГЕНИ 65 ХУУ КҮҮСЕТКЕН

Күрүнеге таран сазыр хүлээлгелерин күссөлдөз дээш чаржып турар районнар Барыын-Хемчик, Таңды районнарын тараажылар мурнукузу лөөрп мурнап чоруп турар. Сентябрь 21-ге чедирип Барыын-Хемчик хүлээлгени 88,8 хуу, Таңды—72,5 хуу күсеткен. Ол иш-каш «Тивелеге», «Кызыл партизан», «Межегей» совхозтар күрүнеге таран сазыр хүлээлгелерин күссөдирге чокулап турар.

Ындык болза-даа область таран белегкелдерин темпиз сентябрь 20-нүн хүннеде алыа кудулаан. Областың тараажылар сентябрь 20-де 196.800 пуд тараны күрүне шыгжамырынга кирген болза сентябрь 20-де чүгөле 109.900 пуд, азы 86.800 пуд азын таран күрүнеге саттыганы.

Сентябрь 21-нүн хүннеде Барыын-Хемчиктен өскө районнар күрүне шыгжамырынга сентябрь 20-ден азын таран кирген. Ылаңгыл Кая-Хем, Би-Хем районнар сентябрь 20-ге деннээрге түс-тузунда 81.700—6.900 пуд азын таран күрүне шыгжамырынга кирген. «Шекпээр» биле «Кызыл партизан» өскө совхозтар база азын таран күрүнеге сатканы.

Дүжүт ажаап алымшыкынның күрүнеге таран сазыр хүлээлгелерин талазы-биле жохудашкын кол чыдаарга болза күш-ажылы багыр организавышпаанга, ажаап алымшыктын машиналарын чавас будуручтунда, кижжи күжүк болгаш материалды куралдарын багыр амылдуу турарында болуп турар. Оон-биле кады көдөңнөп партия, комсомол организавышпаан чөгүр жүненишинкиң ажылдаары, ажаап алымшыктын ажылдарын дүргөн дозарынча, таран белегкелдериниң планын күссөдирге көдөңнөп ажыл-иштерин юшкак мобилизация, масса-политкайтын ажылды, социалистиг чарышты багыр организавышпаан, мурнакчыларын дуржулазын илгеритпейн турар.

Ам кол сорулга болза таран култураларынын кезилдизин бүгү кем-чөг-биле күштелидири, тавымчалара таранарын кескелеринге бүгү ар-аларын, чөккө-херексиди ажылдарын, машиналарын будуручтулаан шак, минута бурунунда бедидер, таранарын шаңнарга мөңгөнөп чыгырбайн таран хүлээп алыр чөлөрже таран сөөртүүн дүн-дүн чок организавышпаан болуп.

Партия, совет болгаш комсомол организавышпаан ажыл-агый бурунун ажылчылар хандыны кирер, ажаап алымшыктын амылдан чөккөлөрүн чейлир, ажаап алымшыктын таран белегкелдерин дүргөн доозар кемчелерин боттадылар ужурут.

Эр, хөрөөкөн колхозчулар, совхозтар ажылчынарын, механизаторлар! Сентябрьнын артын хүннерин шак, минута бурунун будуручтулап ажылдап тургаш, таран белегкелдерин талазы-биле күрүне мурнуга хүлээлгелериңиң хуусаа бетинде күсетип, СЭКП-ниң XXII съездиндеги күш-ажылы белектиг ужуражылгылар!

АЖААП АЛЫШКЫННЫ КОМПЛЕКСИЛИГ ЧОРУДАР

Кескени (га)	1961 ч.		1960 ч.	
	Бастырганы (га)	Сатканы (тонна)	Бастырганы (га)	Сатканы (тонна)
Кескени (га)	130.538	198.498	100.312	104.582
Бастырганы (га)	100.312	198.498	68.956	38.750
Сатканы (тонна)	68.956	38.750	—	—

ОБЛАСТА ДҮЖҮТ АЖААП АЛЫШКЫНЫНҢ, ТАРАА БЕЛЕГКЕЛДЕРИНИҢ, АНГЫС АНДАРЫЛГАЗЫНЫҢ ЧОРУП ТУРАРЫ (1961 чылдың сентябрь 20-ге чедирип хуу-биле)

Районнарын колхозтары	Кескен таран	Бастырган таран	Саткан таран	Андарын ангис
Кая-Хем	73,1	50,0	63,1	8,4
Бай-Тайга	62,5	62,4	67,2	7,9
Таңды	50,6	63,1	71,3	11,1
Би-Хем	42,9	30,9	69,1	5,7
Барыын-Хемчик	42,6	85,4	83,8	2,2
Тес-Хем	41,8	—	—	3,2
Чөөн-Хемчик	35,5	80,1	42,5	3,0
Улуг-Хем	30,5	57,5	41,5	5,3
Өвөр	25,6	52,3	—	—
Току	19,3	—	—	21,4
Эрзин	—	—	—	3,3

Сентябрь 20-ге чедирип область таран культураларынын 58,1 хуузун кестирген, оон 57,8 хуузу бастырган, ангыс андар планны 7,4 хуу күсеткен. Оон иштинде: колхозтар таран культураларынын 51,5 хуузу күсеткен, оон 52,8 хуузу бастырган, ангыс андар планны 6,7 хуу күсеткен; совхозтар таран культураларынын 58,1 хуузу күсеткен, оон 57,8 хуузу бастырган, ангыс андар планны 7,9 хуу күсеткен.

ШКОЛАЧЫЛАР ШЕФТЭЭН

«Октябрь 30 чылы» колхозтун силос салышыкыныга Чадаананың бири ортумак школанын үстүкү кластарынын өөреникчилеринин 45 кижжи сес хуу дузалашкан. Башкы Х. Достай-оолга уруурган школалар нитизи-биле 5320 тонна силосту салышпаан.

Школаларынын шеф ажылы колхозчулар улуг үнелеп, оларнын моон сондар-даа дузалашкын күзөөн.

ОБЛАСТА МАЛ ЧЕМНЕРИНИҢ БЕЛЕТЛИНИҢ ЧОРУП ТУРАРЫ (1961 ч. сентябрь 20-ге чедирип хуу-биле)

Районнарын колхозтары	Кескен	Салган
Бай-Тайга	99,3	36,6
Току	71,1	103,1
Кызыл хоорай	71,0	77,5
Улуг-Хем	54,3	32,2
Барыын-Хемчик	52,4	68,1
Кая-Хем	50,4	113,4
Өвөр	48,5	86,7
Таңды	44,2	39,3
Чөөн-Хемчик	34,8	56,8
Тес-Хем	30,7	48,0
Би-Хем	28,4	35,6
Эрзин	13,9	19,1

ШҮГҮМЧҮЛӨДЛИГ САНАЛДАРЫ КҮҮСЕДИР

СЭКП-ниң XXII съездинде белегкел-биле холбаштыр партиязы массаларнын кажалгызынлаан-даа артык политиктиг болгаш күш-ажылы бедик көдүрүшкүнүн областың партия аге организавышпаанын өтөөт-сонгудалыг куралдары, партиянын районнар болгаш хоорай конференциялары көргүскен. Чеди чыл панын хуусаа бетинде күссөдир дээш бүгү улустун социалистиг чарыжын мурнуку одурунда коммунистер туружу, мурнакчы ролюн массаларга көргүзүп турарын өтөөт-сонгудалыг куралдар болгаш конференциялар демделган.

Көдө ажыл-агый транспорттун автотранспортин чөлвөзүн коммунистер аш Галайко 1964 чылдың бурдуге панын күсеткен. Ам 1965 чылдың планын күссөдир аялган, а № 2 АТБ-нын чөлвөзүн коммунистер аш Либкин болуун чеди чыл панын бо чылдың сентябрь 9-та бурун күсеткен. —Чеди чыл панын-даа күссөдир алкан кижилер сеп, график буураа ээлтегери шөзүнни ам алыңа кандыгы! — деп, ол АТБ-нын начальниги эш Кротов айттырарга, эш Либкин: «Шөлөөп чыдар чайым чогуу, байлак дүжүттү тараанын сөөртүргө салышыктын кирер ужурут мен. Ычангаш төрөн партианын XXII съездинин сөөдүн шөлөөзүн шийтирелдир!» деп харылаан. Коммунистерниң мурнакчы үлгериниң аш ыңдыр чижестерин хейнү көргүзүп болур.

Ажылчынар ортузунга социалистиг чарышты эрегей удурут келгени дээш «Кызыл партизан» совхозтун партия аге организавышпаанын бюрозун эрги составын өтөөт-сонгудалыг куралга коммунистер шийтиш шүгүмчүлөөн. Шүгүмчүлөөдиг ол чүгүле савандан партия организавышпаанын чаз согуттурган бюрозу (секретары эш Парфенов) чөгүр түнелиди үндүргөш, тараажылар, механизаторлар, малчынар ортузунга социалистиг чарыштын организавышпаанын бүдүрүп экиктиген. «Эң дээр саанчыга», «Эң дээр казачыга», «Эң дээр комбайнерге», «Эң дээр чөлвөчкүгө» деп шийтирил вымпелдерни бригадалар, фермалар араанын шийтирип Кызыл туктарын турускан, тараажыларын, механизаторларын социалистиг чарыжын түндүндө 5 холук, а малчынарын — ай буртунде үндүрүп, чарыштын тилекчилерине шаңгалдарын тыппып, мурнакчыларын дуржулазын бүдүрүп куралдарына чүгөлаашып, көргүзүп болгаш хүндүлөл самбырарына, агиткудустарга, хаза солуннарга чарыдып, непередиң турар. Совхоз бо чылдың чаагай дүжүттү өстүргөн, күрүнеге 9000 тонна таран сазыр панын эң чокук хууннеде күссөдир, пландан ажыр Төрөөн чуртун шыгжамырынга 3 муң тонна тараннын кирер деп турар.

Колхозчулар ортузунга, ылангыч малчынарга лекцияларын, белегдарларын, номчулгаларын эң ховар чорутуп келгени Таңды районун «Совет Россия» колхозунда партия организавышпаанын өтөөт-сонгудалыг куралыга коммунистер шийтир.

„Совет Тыва“ колхоз рапорттап тур

Току районун «Совет Тыва» колхозунун ажыл-ишчилери СЭКП-ниң XXII съездинде алдар болдурган социалистиг чарышты калбартышпаан, мал ажылынын продуктуларын күрүнеге сазыр талазы-биле социалистиг хүлээлгелерин хуусаа бетинде күсеткен дугайын СЭКП обкомунга болгаш облукүе-комга рапорттааннар.

Колхоз күрүнеге эът сазарынын планын 102 хуу, сүттү—104 хуу, дүктү—103 хуу күсеткен болгаш эртен чылдагызындан эйти 40 тонна, сүттү 51 тонна, дүктү 1 тонна хейнү саткан. Малдын баш санын өстүреринин планы 104 хуу күсеттинген. Ам 15—20 тонна хире дүктү күрүнеге немеи сазыр хүлээлгени алган.

Кубаның президенти Москвадан чорупкан

МОСКВА. (СЭТА). Албаның аян-чоруун кылып келгеш, Совет Эвилелдине чоруп турган, куба революциянын шыларангай амылдарымыз, Кубаның көскү күрүне амылдарымыз, Куба республиканың президентин доктор Освальдо Дортикос Торрадо сентябрь 21-де Москвадан Кыдат Улус Республикаже чорупкан.

Ол хүн хой-хой муң москвалар Кубаның эрес-маалыр чонунга болгаш оң алдарлыг төлөөлчилеринге найыралдык болгаш сазыр-сеткил каттыштырылганын эңи күзелени илдерди, эргим алчаларга аас-кежики күзээр дээш, хоорайнын аэродромче чоруткан кудумчуларынга үнүп келгенер.

Внуково аэродромга кижилер хой турган. Куба республиканың президентин үзээр-биле эштер Л. И. Брежнев, Н. Г. Игнатов, А. Н. Косыгин, М. А. Суслов, Н. С. Хрущев болгаш өскөдер-даа аял чедиң келгенер.

Л. И. Брежневтин Финляндияже чорупканы

МОСКВА. (СЭТА). Финляндия Республиканын президентини У. Реконенниң чалааны-биле ССРФ-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы Л. И. Брежнев сентябрь 21-де албанын аян-чоруун кылып, Финляндияже поезд-биле чорупкан.

Совет Эвилелинин күрүнө турары-биле шимен каастан Ленинград вокзалга Л. И. Брежневти эштер Н. Г. Игнатов, А. Н. Косыгин, М. А. Суслов, Е. А. Фурцева, П. Н. Поспелов, Г. И. Воронов болгаш өскөдер-даа, а ол ишкеш Москванын хей-нитизинин төлөөлчилери үзөннөр.

Ф. Р. Козлов Хабаровскиде

ХАБАРОВСК. (СЭТА). СЭКП ТК-нын Президиум жезигүү, СЭКП ТК-нын секретары **Ф. Р. Козлов** Көрей Улус-Демократтыг Республикадан Москвага эл кел чораш, Хабаровскиге доктааган.

Чаа чуртталга черлеринин туудушкунун кварталдар аайы-биле массалык чорудуп турар хоорайнын мурнуу районунга сентябрь 21-де **Ф. Р. Козлов** улут панелдерден хей квартиралык бакшыны Хабаровскиге бир дугаар дерш турарын көргөн, а оон соонда элпек салыр демир-бетон заводунун улут панелдерден бакшы турарын белекпей турар пегинге барып чораш.

Ф. Р. Козлов Красноярскиде

КРАСНОЯРСК. (СЭТА). СЭКП Төп Комитетинин Президиум жезигүү, СЭКП Төп Комитетинин секретары **Ф. Р. Козлов** сентябрь 21-де Владивостоктан Красноярскиде чедиң востоктан Красноярскиде чедиң келген. **Ф. Р. Козлов** хоорай-биле таранын көргөн. Ол оон соонда Красноярск ГЭС-тин туудууга барып чораш. Сибирь гидроэнергетиканын гигантшынын дерижиниңиниң чоруп турарынын дугайын станциянын туудууну начальниги А. Е. Боткин тайылбырлап чүгөлааш.

ЭПТЕЖИР

Кая-Хем районун «Бурунгаар» колхозунун Хайрылыга № 1 хову бригадалары — артыдын таран бүдүрүлгенин кол утастогу. Мында агучу узе механизаторлар, зооколхозчулар болгаш мөңгөлөрү жүненишинкиңиңиң ажалдак, областың 6,4 милдин пуд тараны күрүнеге сазыр хүлээлгени күссөдиринге илдеп килдир кирип турар.

Ычала-даа бо бригадала ажалдак турар кижилер дугайында сазыр салышыктын чөгүр негедизинге чедирип туугустунмаан. Чүд дие, кижилерин культураут дыйшангызын багыр организавышпаан, ажыл хуунуну соонда лекция, белегдар болбайн турар, солуннарын колхоз төвүнге ол-ла үнгөн хүннеде чедирип турар-даа, бригадала 5—6 хонгандан мөңү-биле ажеп турарында, ону чөгүр үзелиге номчуп тавымжары, чурт иштинде база делегейде болушкунунын билеп алыр сазыр турар. Моон-биле кады бригадада радиоремник база чок.

Хаза солун шүтү үмөйи турар, а ыңчаарга агиткудусту 29 улуг үндүргөн деп бижээр тура-да, дүжүт ажаап алымшыкынның үзелинде чүгө 3 катап үнгөн. Ында чүгө аян ажалдак дугайында чачык-с материал бижээр, четелер талазы-биле чүнү-даа ыттылап турар. Агиткудустун редактору колхозтун библиотекка эргелөөзини эш Е. Прокудина бо талазы-биле четелер ажалдап турар.

Хову турлаанда 20 хире шефчи студентилер бар. Олар ажыл шагынын соонда хоосту үени чалгаарыңчы байдалда арттирип турар. Чүгө дие, мында үрелж гитаралар өскө кандыг-даа оюн херекселери юк. Бир аяас баян турган болза, студентилер зарын колхоз төвүнче концерт көргүзүп болур турганар ийик. Вонгадир эш А. Прокудина «силдерге баян ажеп бөөр мен, концерт көргүзөрдү силер» деп ажаап келгеш, адастын соонда «алутун бая-

АЖААПАЛЫШКЫННЫҢ САЛЫМЫН АМ ОРГАНИЗАСТЫГ ЧОРУК ШИИТПИРЛЭЭР

Таңдының коммунистиери тараа дээш демиселде

Таңды районун коммунистиери, амыкы чоңары СЭКП-нин ХХП съездинде күш-ажычы белектиг ужуражы дээш бүгү улустун социалист чарыкына идеялыг киришпишкан, чеди чыл планын ушк чымыда чагай дужутту эс-түргөттөр. Партия организациалары, колхозтарнын баштаар черлери, совхозтарнын дирекциалары, амыкы-нарнын профивидел комитеттери дужут ажаалдазынын уезинде чору-дур ажаалдарнын планнарын баш бурунгаар амыкып кылган, парт-борларнын актив-биле каттышкан хурадаларына бадылаан.

Дужут ажаап алышкынын эң харыссалатыг уастоттарында коммунистиери болган комсомолчуларын күзүп таарыштып тур-гускан. Сталин аттыг колхозта партия эге организациа (секретары эш Сарылар) масса-политиктиг болган организациа амыкы мех-анизаторлар, тараажылар ортузунга күштелдирген. Ол колхозтун комму-нистери чагай дужуттуу тарааны кыска хуусада чидирг чок ажаап алып, Төрөн чурттуу шыгжамыры-га хей тарааны кирер дээш соци-алист чарыктын мурунку одуруун-да туржуп туралар. Уңгар ховуда коммунист эш Васильевтин уадууна хову-трактор бригаданын кески-гүнери тарааны тавычалай кести-реринге районда хамкыты мурип кириген. Бригадада күш-ажычы эки организациа, бешдешдери, ноучу-галарын үргүчү чорулуп, соци-алист чарыктын улам калбартыл, оң түнөөдери күн бүрүдө унду-руп, муриакчыларын дуржулагын непердешти турар. Чолаачы комму-нистер эштер Сомам-оол, Шагыр-оол олар тараа дээш демиселге му-ракчы улериин көргүсүшкан, ка-жи бүрүзү барык ийи норманы кү-сөдөн, эң бедик будуруучулуг амы-дап туралар.

Тараажылар, механизаторлар ор-тузунга масса-политиктиг база ор-ганизациа амыкы бедик дениелге тургузуп, социалист чарыкты калбарткан түнөөдери Сталин ат-тыг колхоз күүрөгө тараа сазар планын област хамкыты мурип, август 31-де күүсеткен, пландан ажыр Төрөн чурттуу шыгжамы-рына 1000 тонна тараа кирер дээш күзүлгөсүн 1250 тонна кыл-дыр күсөдери чеди алган. СЭКП-нин ХХП съездинде күш-ажычы белек кылдыр ол колхозтун амы-кычы чорууге тараа сазар планын бо чымын 230 хуу күсөт-кенин онзаап демдегээр керек.

«Тинелге» совхозтун коммуни-стери, комсомолчулары дужут ажаап алышкынын болган күүрөгө тара-а дужаалдын база дүргө тем-пийн чорулуп турар. Партия ор-ганизациа бригадалары партбү-рөө кескигүнерин тус-тус бажылаан. Социалист чарыктын түнөөдери беш хонук санында, а тарааны к-е эдиленин, бастырылганын, кү-рүгө дужаалдын түнөөдери хун бүрүдө ундуруп, хана соууга, агитхуудустарга, көргүзүп самба-раларына чырыды турар. Брига-далар аразына калбарткан соци-алист чарыкка бири черин комму-нист эш Бостровцевтиг удууракан бригаданы ээлеп, партия, профивидел организациаларын болган совхоз-тун дирекция черин шилчир Кы-зыл тутун бажы-биле тудултурар. Механизаторлар аразына калбар-кан чарыктын бири черин комму-нист комбайнер эш Гуров ээлеп, «Эд дээр комбайнер» деп шил-чир чарыктын чаап алган болган 15 рубль өртөктүг чүүлдер-биле шадытырган.

Совхозтун партия организациа-нын агитаторлары эштер Улар, Аракчаа, Седен болган эске-дээ эштер агитациа амыкы тараажылар, механизаторлар ортузунга хун бүр-дө чорулуп, ону тодаргай сорула-лар-биле сыйры холбаштырып ту-

Барык-Хемчик районун «Барык» совхозунун комбайнери Сарылар Доржат ажап алышкында муракчы комбайнердин бирээси. Ол «СК-3» комбайн-биле ам беш 280 гектар тарааны тавычалай кестирген болган 170 гектар черин тарааны болдуруп бастырган. ЧУРУКТА: комбайнер С. Доржаттыг ажыке үкүлөр деп турары. Фотогу В. Лутковтуу.

ЧИДИРИГ ЧОК АЖААЛЫҢАР

Чидирине кызыл-тасты эс-түргөттү Чидиритиг өңк-денин кезер чүчүл. Саспа басып, четче албап тараалары Сагыкына хордавас ники сен бе? Эртин чакы кызынаын саптап нөрөм, Эки дужут эс-түргөттү дээш канчалчын бис. Уйгу, дыш чок тарып, чамып турганыыс Утупканын ол-ла чор бе, таанда-ла! Часкы шиткү үрү-түпү, бермичеи Чагай дужут куурааларын камгалайын Урекинин, муриакчалты, боованы Унелөвөйи черге онтап турар-дыр сен. Тарып алган дужудуус мажантава, Тавычаны хоорунче чаманнава! Чидир чечин үнемчеи тараавыты Чидир чок, будавайы ажаалыңар!

М. ЮНДЕШ-ООЛ.

КӨК-ЧЫРАА САЛБЫРДА

2137 ТОННА
«Улуг-Хая» совхозтун Көк-Чы-раа салбырынын Баян-Колга та-раан кукурузанын үнүгү чаг-гай болган. Кукурузачы тракто-рип-комбайнер эш К. Кызыл-оолга удууруган трактористер болган комбайнерлер эштер Н. Дастай-оол, С. Орустаар, Т. Шыгжаа олар амыкы хунүдө 5 гектар черин кукурузанын ажап онзалганын тус-тузунда 13—15 гектар чедир күсөдөн турган, кыска хуусада 2137 тонна кукуруза салдуун салырып хандыганар.

АНЫР НУУСТӨК
Салбырын эш Т. Магмылайга баштаган мал чечи белекээр бригаданы 240 тонна ситен белекээр планын 306 тонна, ситенден 108 тонна силос салыр онзалганын 300 тонна кылдыр күсөткөш, совхозтун бригадаларын аразында социалист чарыктын тинелгеси болган.

СУТ-БАРААН ФЕРМАЗЫ
Салбырын № 2 сут-бараан фермазынын коллектив сента-

Чөөн-Хемчик район чүгө хожудан турарыл

Чөөн-Хемчик район күүрөгө та-раа сазар таласы-биле областын өске районнарын озаалап турар. Оң бир көл чылдагыны болза та-раа ажаап алышкыны амы-кылар машина-чепселтери шын эвес куваап, хову, шилдер амыкылап турар тараажыларнын күзүн, олар-нын амыкы мергежилни таарыштыр тургуспайн турарында болур. Оң ха-раазы-биле районун чамык амы-кылар тараанын кезишкени озаалап, күрүгө дужааган тараа-ларнын шынары күдү болуп турар. Оң дугайында «Шынны» рейджи — С. Доржу (көдө бижики), Д. Сарылар («Сут-Хөл» совхозтун Бора-Тайга салбырын амыкычы), Д. Еман (областын радиоамчылда-га болган теледение комитетин амыкычын), А. Нугуран («Шын-ны» тускай кор.) оларнын чүүл-лүн моң алаана пардадымыс.

«МАШИНА ЧЕДИШПЕС-ТИР»
Бир машина ишти тарааны дужу ажип каша, тараа дужуручулери дымтанган олурган. Ол аразына чартык шак ашкан—тараа сөөртүп эскер машина сурат. Чыдаанын дуржулга станциянын Хандерей салбырын Чаш-Талаа шанга шак-ла нчаар, амыкы чылым чок бо-луп, барык-ла неделя ажыг үдө эвөш, кам-ла тонна тараа дужу-тунген. Чылдагыны чүдө! Оңу тывары берге эвес, шап кезээнде кестүп турар тараа хо-вууга чедө бөргө-ле иден. Ма-шиналар букнерден тарааны уду-руп алган, шапче эвес, а оң ча-нында тускай аргылаан черге ба-рып төп каар. Чүгө дээрге мыза эвөш машиналар шапче тараа сөөрт-кеш туруп бээр болза, комбайнар доктаап туруп, бунерлерге тараа дола бээр. Комбайнерлер унелиг шак-уени калас чидирип, чолаачылар шанга чедиртпейн ара төккен та-рааларын катан чүдүрүп, чалгыс амыкы ийи дымкыр кылыр ужу-рга таварыш келген. Тараанын чиди-рип, өл-чөктөн өлөр чоруу база-ла болуп, оң хараазы-биле күрүгө-ге тараа сазары дыкка өжүм чору-п турар.

Бисте техника чедишпес-тир, Чадаан АТК-ын 6 машина чору-луп бээр дээш чүгө 4-ту чорук-ка, бистин болуустун чамык ма-шиналарымыс орта амыкылаас болду; урелген-ле турар-дыр ийи—чед, мында комбайн агрегаттарынын амыкы тарымаал турар О. Ойду-паа чугаалды.

Олардан мрак эвесе Айлыг-Өй чедиле база бир бригада бар. Айлыг ажаар арга-биле кескен та-раалар бригадалары өң-бө тала-ларында эмнежок. Ол тараалар бажы, кагай берген, мычалаа-даа ону чогуур өйүндө бөлүп, ажап ал-байн, үр чытырып турар. Бо брига-дала база-ла машина-техника че-дишпес Комбайнер Монгуш Эртне-нин жаткасы урелген, беш кокута амык чок турган (ол жатканы ба-гай сөптөсү).

Тараа ажаап алышкынында тех-ника чедишпейн, кымын чүнү кы-лары, хандыг амыкы мергежиле тодаргай бидилмейн турда, Чада-

чогуур өйүндө белекөөдөндө. Ча-даанын дуржулга станцияныга бо айны 19-ка чедир 20 муң ажыг центнер тараа бастырткан турда, оң чүгө 2000-дан бичи-ле ажыг центнери күрүгө шыгжамырыга чедирин амык-агыгы эвес чору-тун керекчи ол.

РЕЙД

дуржулга станциянын удуручулары, көдө ажы-агы-нын тускай эртемчилери — агро-номнар чүгө сагыш амык көрүп ту-рары? Олардан мындыг негедени шынгыны шын керек: хову бри-гадаларында техниканын амыкылар экижер, күштү ажылга шын ху-ваам чугула.

НЕГЕЛДЕ, ХЫНАЛДА ХЕРЕК
Ол дүңе чак чаткан. «Сут-Хөл» совхозтун тараа хүлээп алыр чери-ге амыкчынар өртежи четилен көзгө, дүңгү амыкылаатын оваа тараа чавстан өдүп, анда хөөй берген болган. Ол болза мыда чав-тукан сарайнын кырын брезент-биле чедир шыпанындан хам-аарышкан, анаа брезент чедипөөн, а амыкып турган тараа арылгаачы-лыны, кургалычлар ол амык-ичи хунуң чартык кезин ол өдө бер-ген 20 ажыг тонна кымыл-тасты кургалычтарга өрттиргенер. Бо шыкшак таварылгаар чангыс эвес улаа бөөп турда, совхоз дирекциясы ону өй-шанга элп-чавап хөмчөт албаан, агрономнар шаңга ховар кестүгүлөп кээр турган. Амыкы негедени болган хыналдын тур-гуспанын хараамындан тарааны арылгаачы-даа, күрүгө сазары-даа хожудан турар.

Хүлээп алынган тарааларнын шын үчүдүн кылбайн турарын совхозтун салбырларындан келген тарааларын хөмчөөлү эскерип, бу-дуулу турар. Бора-Тайга салбыры тараа сазарына күрүгө-биле үзө санажып каан турда, дужааган та-раалар өвөш-тир, эскилер деп совхозтун удуручулары хуурип, албаап туруп берген. Сөөдүдө хы-нал көргө, ук салбырын тараанын Ишкя салбырычче 35 тоннамы, Киров салбырычче 23 тоннамы киар бижки кааны келөөн.

ЧҮГӨ ЭВЭЗШ ТАРАА ДУЖААТЫНГАНЫ

Районун тараа хүлээп алыр пункттугө тараа кырлардын «Сут-Хөл» совхозтан өске амы-кыларда өжүм, озаалашкынын чоруу турарын маанай айтыр керек. Чамык ас, каан хунерге беш бо пункттугө 300 тонна хире тараа кире-ле экизи ол, а чак чаап, бүргөй бергенде темп оң-даа жу-дуй болот.

«Болшөвж» колхозтун Дашты-Тейде хову турлаанда элөөн хей тонна чинге-тараа. Ленин аттыг колхозтун турлааларын шаңна-рында 300 ажыг тонна чегир чаа-гай кымыл-тас, ол мыкшак «Чыраа-Бажы» совхозтун чамык салбыр-ларында хей-хей тонна тараалар сента-бырын 20-ге чедир озаалттына берген чыткан. Чадаанын тараа хүлээп алыр пункттууда өл-шым, эки арылгатынмаан тараалар неде-ля ажыг уле озаалттына берген чыт-кылаан. Бо чүгө көргүзүп туралы дээрге, үстүндө амыкы амыкы-агылар тарааны өй-шанга арыл-ганды, кургалтас, скалартаа, ша-нарга дужаавас, анаа чугула кы-чөөнгөй салбайн турарында, ары-лаар болган кургалыр машиналарын

школаларнын четкилерин дөстүп көрбөзүн хөмчөөлү-биле калбарты-шан база оларнын өрөөнчилерин өрөөнчилер эң таарымчалыг байдалды тургузуп бербишкан. Совет хуруне ол школанын доозугу бө-рүзү өртемнерин үндөилерин-биле бажы болган ханы чепселгенер, коммунист туртуушкунун идея-лыг киржичканы кылдыр эң ажи белектенген турарын негеп турар.

СЭКП-нин Программанын теле-виленинде улус өрөөнчилерин ч-чө дүңдөүниң чаа өндүр улуу сору-галарын айткан. Оларын шиттир-дээр улуг куженишканын амык-ды негеп турар. Улус өрөөнчил-ерин системанын эле тургузулган дугайында хоолуун хамкы чокка күсөдөр дээш бүгү хөмчөлгөн амыкы эржекч чугула. Болдуруп болбас хожулашындан бо чылдан агаалаш-ле чылай, амыкыны бол-ган көдө аныктарнын школалар-нын он бир чылдыг өрөөнчилерге шачилгени бүгү черлерге дүргөд-дир.

Безжөки школаларнын өрөөн-чилер өрөөнчилерин будуруле-биле холбаштырыныча бүгү байдаларын тургузуп бээр дугайында сагыш салдыр — Улус амык-агы чөү-лөдөрүнүн, улутур будурулелерин, тутууларын, совхозтарнын болган колхозтарнын удуручула-рынын хүлөөлгөн болур. Ниче чуртталга чедерлерге өрөөнчилерин бот-кичөөлү кылдыр өрөөнчилерин, заводтарнын библиотекала-рын өрөөнчилер номнары-биле четче-дөрүн хандылар керек. Улус өрө-ндөүлгөн органианы школаларын өң эки башкылар-биле четчелер, өрөөнчилерин билинин шына-ры шиттирлөө экижердин бүгү тала-биле чеди алыр.

СЭКП-нин ХХП съездинде кез-жөки школаларнын миллион-би-лгон өрөөнчилерин куш-ажыла бол-ган өрөөнчилер таласы-биле улуг чедир коммунист ужуражы турар. Ол делем ак оркутарга чав улуг аас-келген болган тилелгени олар-га күзөлдөр!

ӨӨРЕДИЛГЕГЕ ЧЕДИШКИН — КУШ-АЖЫЛА ЧЕДИШКИН ОЛ

«Правданың» мурунку чүүлүндө

дээш хүлөөлгөн амыкышаан, бот-тарынын өрөөнчилерин улумчалып турар. Чижээ, Ленинградтын поста-вы артыр комбинатында 1200 псе-таавычлар амыкыны анык-тарнын школазын дооскалар.

Магнитогорсктын металлургия комбинатында тургускан кезжөки школаларга ийи чыл бурунгаар хей эвес ийи муң амык амык ме-галлуртар өрөөнчил турган, а эр-тең өрөөнчил чымында оларнын саны үш муң чартык чедир өскөн. Комбинатта амыкчыларнын болган албан-хаакчыларын ниети эртем-биленин денелени билиринин тал-асы-биле чеди чыл планын чога-ткан, кезжөки өрөөнчилге дуза че-дир комиссияны тургускан.

Көдө аныктарнын чедишкенин амыкылап турар школалар чурта база-ла эвөш эвес. Киев областын Вородакы районун Ленин аттыг колхозунуң саянчы Мария Чувик мынчаар чугаалап турар: — Ийи чыл бурунгаар бистин колхозуустун фермазында кезжөки школазын өөлчөт кызын амыкылар деп дымнаш, бистерин чамкыта-лыныс бузурган. Ферма болу шко-лаалыг турар деп чүвени кым көр-гөн бөр! Мынчалык башкылар биске чеди келгенер. А амык үдө бистин чамкы кыстарымыс эөөвөт-териния техникамуна болган көдө амык-агы Академияныга кире-лин күзеп туралар. Эртен-билениг амыкылап, чуртталга амык-дыр!

Муриакчы саанчылары өрөөнчил турар ол районга көдө аныктар-нын школалары ийи чыл бурун-гаар 500 оолдар, кыстар өрөөнчил турган болза, бо чымын олар ийи чартык муң ажып турар — бо дээр-ге толарга чикек-тир! Ол болза аныктарнын билиге, культураге түтүлүчүн барымдазы-дыр!

К. ОЧУР-ООЛ, СЭКП райкомунун секретары.

Ак-Довурак — Абаза орук тудуунда амыкылап турар экскаваторщик Василий Кисоров СЭКП-нин ХХП съездинде чедишкенин ужуражы дээш социалист чарыкка киришкеш, хун бурунч амык нормазын үргүлүп 150—160 хуу күсөдүп турар.

Чурукта: Эш В. Кисоровтун экскаваторун башкарып оары.

• Фотогу В. Лутковтуу.

К. ОЧУР-ООЛ, СЭКП райкомунун секретары.

